

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Чумак Олександр Олексійович – доктор юридичних наук, доцент кафедри галузевого права Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка.

УДК 351.72. 061

РОЛЬ І МІСЦЕ ДЕРЖАВНОЇ СУДОВОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ УКРАЇНИ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ДІЯЛЬНОСТІ МІСЦЕВИХ СУДІВ: АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ

В'ячеслав БОЙКО (Цюрупинск)

В статті розкриті адміністративно-правові аспекти ролі і місця Державної судової адміністрації України у забезпеченні діяльності місцевих судів. Виявлено, що основні завдання Державної судової адміністрації полягають у здійсненні організаційного і фінансового забезпечення функціонування судової влади, як відносно відокремлених інституцій. Доведено, що різновидами повноважень Державної судової адміністрації є представництва судових органів у відносинах з фізичними і юридичними особами, інформаційно-аналітичного забезпечення, документообіг суду, кадрового забезпечення, організаційно-управлінські повноваження, матеріально-технічне, фінансове та соціальне забезпечення.

Ключові слова: адміністративно-правове забезпечення, Державна судова адміністрація, завдання, місцевий суд, організаційне забезпечення, повноваження, фінансове забезпечення.

В статье раскрыты административно-правовые аспекты роли и места Государственной судебной администрации Украины в обеспечении деятельности местных судов. Выявлено, что основные задачи Государственной судебной администрации заключаются в осуществлении организационного и финансового обеспечения функционирования судебной власти, как в отношении обособленных институтов. Доказано, что разновидностями полномочий Государственной судебной администрации есть представительства судебных органов в отношениях с физическими и юридическими лицами, информационно-аналитического обеспечения, документооборот суда, кадрового обеспечения, организационно-управленческие полномочия, материально-техническое, финансовое и социальное обеспечение.

Ключевые слова: административно-правовое обеспечение, Государственная судебная администрация, задачи, местный суд, организационное обеспечение, полномочия, финансовое обеспечение.

In the article administrative and legal aspects of the role and place of the State Judicial Administration of Ukraine in ensuring activity of local courts are disclosed. It is revealed that the main objectives of the State Judicial Administration consist in implementation of organizational and financial security of functioning of judicial authority, as concerning the separate institutes. It is proved that representative offices of judicial authorities in the relations with natural and legal entities, information and analytical providing, document flow of court, staffing, organizational and administrative powers, logistic, financial and social security are kinds of powers of the State Judicial Administration.

Keywords: administrative and legal provision, financial support, local court, organizational support, powers, State Court Administration, tasks.

Постановка проблеми. Прямуючи в напрямку євроінтеграції необхідно дотримуватися належного рівня виконання основних функцій держави, пов'язаних із здійсненням судової влади. Ефективність діяльності судової гілки влади залежить від багатьох аспектів та чинників. Основним завданням суду є захист прав, свобод і законних інтересів осіб від протиправних посягань, для виконання якого необхідна певна база забезпечення судової системи зі сторони конкретних органів державної влади. Саме від безпосереднього виконання свої завдань та функцій Державною судовою адміністрацією залежить якість роботи місцевих судів та усіх органів судової системи України.

Огляд останніх досліджень та публікацій. До проблематики розкриття змісту та особливостей адміністративно-правового статусу Державної судової адміністрації звертали свою увагу визначні вчені-правники, зокрема В.Б. Авер'янов, В.М. Бевзенко, Ю.П. Битяк, А.Л. Борко, В.В. Галуцько, О.М. Гумін, І.І. Діткевич, О.В. Зайчук, А.А. Іванишук, М.С. Кельман, Р.І. Кирилюк, Т.М. Кравцова, О.В. Красноборов, Д.М. Лук'янець, В.Ю. Мащук, Р.С. Мельник, О.М. Музичук, В.І. Олефір, Н.М. Оніщенко, А.В. Панчишин, Д.В. Приймаченко, П.М. Рабінович, О.Ф. Скакун, А.М. Хливнюк та ін. Проте, в умовах розвитку суспільних відносин у сфері судочинства дана проблема потребує новітніх наукових досліджень та розробок..

Мета статті полягає у тому, щоб на основі норм вітчизняного законодавства, а також позицій вчених-правників, за допомогою різних методів наукового дослідження, визначити місце і роль Державної судової адміністрації в системі органів судової влади, виявити її основні завдання та повноваження у сфері адміністративно-правового забезпечення місцевих судів, враховуючи адміністративно-правові аспекти.

Виклад основного матеріалу. Державна судова адміністрація виступає одним із найважливіших органів державної влади у сфері здійснення судочинства в Україні. Для розкриття її ролі та місця у забезпеченні діяльності місцевих судів, необхідно дослідити завдання і внутрішню структуру державної судової адміністрації, а також визначитись з повноваженнями та особливостями статусу, враховуючи адміністративні аспекти.

Історія створення Державної судової адміністрації бере свої початки від моменту проведення однієї із перших судових реформ, яка була обумовлена прийняттям Декларації про державний суверенітет України і Акта проголошення незалежності України [7]. З початку незалежності України, на наступне десятиліття, новий уряд розширив юрисдикцію судів у відповідь на зростаючу потребу громадян молодшої демократії в розумному вирішенні конфліктів й ефективному відправленні правосуддя. Зростаюча завантаженість судів справами випробувала існуючу інституційну структуру на міцність. Створення Державної судової адміністрації в 2002 році стало більш розважливим та організованим довгостроковим кроком у відповідь на такий брак адміністративної спроможності. У підпорядкуванні ДСА виснажених, нестабільних, еволюціонуючої судовій системі було мало сенсу, тому її ввели до підпорядкування та під контроль Кабінету Міністрів [5].

Отже, історія становлення ДСА як органу у сфері здійснення судочинства починається з моменту прийняття Акту проголошення незалежності України. Судова реформа, проведена на початку XXI століття в Україні, була спрямована на зменшення навантаження на суди. Одним із вагомих результатів реформи стало створення Державної судової адміністрації, як необхідної складової судової системи.

Відповідно до Положення про Державну судову адміністрацію, яке затверджене рішенням Ради суддів України від 22 жовтня 2010 року № 12, Державна судова адміністрація України у своїй діяльності керується Конституцією і законами України, указами Президента України та постановами Верховної Ради України, прийнятими відповідно до Конституції та законів України, актами Кабінету Міністрів України, рішеннями з'їзду суддів України та Ради суддів України [14].

Для визначення поняття «Державна судова адміністрація», необхідно розкрити поняття «публічна адміністрація». Адже, як вважає Р.С. Мельник, публічна адміністрація є узагальнюючим терміном, що об'єднує у собі суб'єктів, головним завданням яких є виконання Конституції та законів України [13].

Академік академії правових наук, професор В.Б. Авер'янов термін «публічна адміністрація» трактував, як сукупність органів виконавчої влади та органів виконавчого самоврядування, підпорядкованих політичній владі, які забезпечують виконання закону та здійснюють інші публічно-управлінські функції [1].

Професор Т.М. Кравцова, визначає, що публічна адміністрація – це певним чином побудована система органів державної виконавчої влади та виконавчих органів місцевого самоврядування, підприємства, установи, організації та інші суб'єкти, наділені адміністративно-управлінськими функціями, які діють з метою забезпечення як інтересів держави, так і інтересів суспільства в цілому [11].

Як зазначила А.М. Хливнюк, державна судова адміністрація – це орган судової влади, що здійснює від імені держави функції у сфері організаційного забезпечення діяльності судів з метою створення належних умов функціонування судової влади [17].

Вчений А.Л. Борко, характеризує державну судову адміністрацію України як орган державної влади у системі судоустрою уповноважений здійснювати забезпечення діяльності

судів та інших органів у системі судоустрою України [2].

Відповідно до даних з офіційного веб-порталу судової гілки влади, Державна судова адміністрація України – це орган у системі судової влади України, що здійснює організаційне забезпечення діяльності органів судової влади з метою створення належних умов функціонування судів і діяльності суддів, представляє суди у зносинах з іншими органами державної влади, органами місцевого самоврядування в межах повноважень, установлених законом [7].

Законом України від 7 липня 2010 року № 2453VI «Про судоустрій і статус суддів» визначено, що Державна судова адміністрація України є органом у системі судової влади, який здійснює організаційне та фінансове забезпечення діяльності органів судової влади у межах повноважень, установлених законом [6].

Таким чином, виходячи з визначень вчених та положень, закріплених в нормативно-правових актах, можна дійти висновку, що Державна судова адміністрація – це суб'єкт публічної адміністрації, що в порядку, визначеному законодавством, здійснює організаційне та фінансове забезпечення діяльності органів судової влади, з метою створення належних умов функціонування здійснення судочинства, а також забезпечення законних інтересів держави та суспільства в цілому.

Для подальшого вивчення особливостей Державної судової адміністрації України у сфері забезпечення діяльності місцевих судів, необхідно визначитись з поняттям та характеристиками адміністративно-правового статусу Державної судової адміністрації.

Досить цікавою є точка зору А.Л. Борко, щодо правового статусу Державної судової адміністрації, який вважає, що особливістю сучасного адміністративно правового регулювання організації та діяльності Державної судової адміністрації України є законодавча невизначеність її статусу у системі органів державної, адже чітке законодавче формулювання статусу Державної судової адміністрації України не тільки є необхідним кроком забезпечення конституційного поділу державної влади на законодавчу, виконавчу і судову гілки, але й виступає базисом відносин Державної судової адміністрації України з іншими органами державної, насамперед виконавчої і судової влади, визначає характер її повноважень [2].

Закон України «Про судоустрій і статус суддів» від 2 червня 2016 року №1402-VIII, визначено статус Державної судової адміністрації, а саме Державна судова адміністрація України є державним органом у системі правосуддя, який здійснює організаційне та фінансове забезпечення діяльності органів судової влади у межах повноважень, установлених законом. Державна судова адміністрація України підзвітна Вищій раді правосуддя у межах, визначених законом [6].

Вчений В.О. Кібець визначає адміністративно-правовий статус Державної судової адміністрації як комплекс суб'єктивних прав і обов'язків, що реалізуються в правовідносинах між суб'єктами права у сфері суддівського адміністрування, і які належним чином закріплені в законодавстві України [9].

Отже, адміністративно-правовий статус державної адміністрації полягає у сукупності повноважень, які надані відповідним посадовим особам – державним службовцям, задля виконання відповідних завдань і функцій, що закріплені у нормативно-правових актах, які регламентують діяльність Державної судової адміністрації.

Державна судова адміністрація складається з двох основних організаційних компонентів: центрального апарату, розміщеного в Києві, та мережі з 27 територіальних управлінь, розміщених по всій країні, по одному в кожній з 24 областей, містах Києві та Севастополі й Автономній республіці Крим. Основною метою центрального апарату Державної судової адміністрації є сприяння ефективному здійсненню правосуддя в судах України. Успішне досягнення цієї мети передбачає тісну співпрацю і підтримку голів судів та керівників апаратів судів через надання продуктів, послуг, консультацій у ключових галузях функцій та діяльності, не пов'язаними з обов'язками судді [5].

Державну судову адміністрацію України очолює Голова Державної судової адміністрації України, який керує діяльністю та організовує роботу Державної судової адміністрації України. Посадові особи Державної судової адміністрації України, її територіальних управлінь є державними службовцями [6].

Законом України від 7 липня 2010 року № 2453VI «Про судоустрій і статус суддів», передбачено, що Державна судова адміністрація здійснює організаційне та фінансове забезпечення діяльності органів судової влади у межах повноважень, установлених законом [6].

Закон України «Про судоустрій і статус суддів» від 2 червня 2016 року №1402-VIII визначено, що держава забезпечує фінансування та належні умови для функціонування судів і діяльності суддів відповідно до Конституції України. Забезпечення функціонування судової влади передбачає: окреме визначення у Державному бюджеті України видатків на утримання судів не нижче рівня, що забезпечує можливість повного і незалежного здійснення правосуддя відповідно до закону; законодавче гарантування повного і своєчасного фінансування судів; гарантування достатнього рівня соціального забезпечення суддів. Державна судова адміністрація України та інші органи державної влади та органи місцевого самоврядування беруть участь в організаційному забезпеченні діяльності судів у випадках і порядку, визначених законами [16].

У своїй праці, Р.І. Кирилюк вид забезпечувальної діяльності Державної судової адміністрації трактує як сукупність однорідних дій, що проводяться в межах встановленої законодавством про судоустрій компетенції для виконання конкретних завдань як складової загального завдання, покладеного на Державної судової адміністрації відповідно до її призначення в системі органів державної влади. При цьому вчений виокремлює такі види діяльності Державної судової адміністрації: фінансово-бюджетна; організаційно-забезпечувальна; кадрова; інформаційно-аналітична; контрольна; дотримання режиму державної таємниці; розгляд звернень громадян [8].

Науковець А.М. Хливнюк, за предметною (функціональною) спрямованістю поділяє завдання органів державної судової адміністрації на два блоки: перший включає в себе організаційно-правове забезпечення діяльності органів та інституцій судової системи, другий – забезпечення суддів, суддів у відставці та працівників апарату судів [17].

Науковці Д. Приймаченко та Р. Ігонін організаційне забезпечення органів судової влади можна визначають як сукупність адміністративних, фінансових, інформаційних, організаційних та матеріально-технічних заходів, що реалізуються Державною судовою адміністрацією, мають позапроцесуальний характер впливу і спрямовані на створення та підтримання належних умов для ефективного функціонування органів судової влади [15].

Вчений А.Л. Борко зазначає, що організаційне забезпечення адміністративних судів полягає в сукупності певних заходів, здійснення яких дозволяє створити належні умови відправлення правосуддя. Таке забезпечення складається із заходів, спрямованих на створення умов для повного, усебічного, об'єктивного та незалежного здійснення правосуддя – фінансового, кадрового матеріально-технічного, інформаційно-методичного, організаційно-технічного характеру [3].

Красноборов О.В. наголошує, що Державна судова адміністрація України здійснює свою діяльність у двох напрямках: внутрішньому та зовнішньому. Внутрішній напрям діяльності становлять: планування, організація роботи, організація взаємодії структурних підрозділів, організація роботи консультативних та дорадчих органів, облік та контроль тощо. Внутрішні функції за складом притаманні будь-якому органу виконавчої влади, різниця визначається предметом управлінської діяльності конкретного органу виконавчої влади. Зовнішня діяльність Державної судової адміністрації України, порівняно із внутрішньою, значна за обсягом повноважень і є основною, до якої віднесено: кадрові; фінансові; матеріально-технічні; інформаційні; контрольні; соціально-побутові повноваження; повноваження взаємодії та представництва [12].

Таким чином, організаційно-правове забезпечення діяльності органів судової влади – це комплекс заходів, публічно-правового характеру, що здійснюються в межах повноважень Державною судовою адміністрацією і полягають створенні належних умов функціонування судової системи.

Порядок фінансування судів є досить важливим для забезпечення принципу «незалежності судової влади». Поняття «фінансове забезпечення» досить широко визначив І. С. Козій, який вважає, що фінансове забезпечення передбачає формування та використання фінансових ресурсів підприємств за допомогою оптимізації співвідношення всіх його форм і дає змогу створити такі обсяги фінансових ресурсів діяльності, від яких підприємство мало б змогу функціонувати не тільки безбитково, але і підвищувати ефективність діяльності та зміцнювати економіку країни загалом [10].

Закону України від 7 липня 2010 року № 2453VI «Про судоустрій і статус суддів», визначає, що фінансування судів в Україні здійснюється за рахунок коштів Державного бюджету України. Функції головного розпорядника коштів Державного бюджету України щодо фінансового забезпечення діяльності судів здійснює Державна судова адміністрація України - щодо фінансового забезпечення діяльності всіх інших судів загальної юрисдикції, діяльності Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, органів суддівського самоврядування, Національної школи суддів України та Державної судової адміністрації України [6].

Згідно з Бюджетним кодексом України від 8 липня 2010 року № 2456-VI, головні розпорядники бюджетних коштів - бюджетні установи в особі їх керівників, які відповідно до Кодексу отримують повноваження шляхом встановлення бюджетних призначень [4].

Висновки. Ми можемо зробити висновок, що фінансове забезпечення діяльності судових органів полягає у надходженні державних коштів та їх розподілі між судами загальної юрисдикції, а також іншими органами, які забезпечують здійснення судочинства, яке виконується Державною судовою адміністрацією, на яку покладено обов'язок головного розпорядника коштів Державного бюджету України, для забезпечення діяльності судових органів.

Отже, основні завдання Державної судової адміністрації полягає у здійсненні організаційного забезпечення функціонування суду та забезпечення фінансування органів судової влади, суддівського самоврядування, а також всіх інших суб'єктів публічної адміністрації, які виконують свої повноваження у сфері здійснення правосуддя. При цьому слід окремо виділяти організаційне та фінансове забезпечення, яке здійснюється Державною судовою адміністрацією, як відносно відокремлених інституцій. Це пов'язано з особливим статусом Державної судової адміністрації як головного розпорядника бюджетних коштів.

Тобто, Державна судова адміністрація виступає як суб'єкт правовідносин у сфері організаційно-правового забезпечення діяльності суду (особливості здійснення яких визначаються повноваженнями, що закріплені у законодавстві про судоустрій і статус суддів та положенні про Державну судову адміністрацію), а також суб'єктом фінансово-публічних правовідносин (які виконуються не лише відповідно до законодавства про судоустрій і статус суддів, а також згідно з законодавством, що регулює бюджетні правовідносини).

До різновидів повноважень Державної судової адміністрації слід віднести: представництва судових органів у відносинах з фізичними і юридичними особами; інформаційно-аналітичного забезпечення; документообіг суду; кадрового забезпечення; організаційно-управлінські повноваження; матеріально-технічного забезпечення; фінансове забезпечення; та соціального забезпечення.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Авер'янов В. Б. Реформування українського адміністративного права: ґрунтовний привід для теоретичної дискусії / В. Б. Авер'янов // Право України. – 2003. – № 5. – С. 117–122.
2. Борко А. Л. Адміністративно-правове регулювання статусу і повноважень Державної судової адміністрації України / А. Л. Борко // Форум права. - 2013. - № 3. - С. 53–59.

3. Борко А. Л. Організаційно-правове забезпечення діяльності адміністративних судів України: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07 / А. Л. Борко. – Л., 2009. – 220 с.
4. Бюджетний кодекс України від 8 липня 2010 року № 2456-VI // Урядовий кур'єр. – 2010. – № 151.
5. Державна судова адміністрація України: структурний аналіз та рекомендації [Електронний ресурс] / Маркус Зіммер // USAID. – 2012. – Режим доступу: http://www.fair.org.ua/content/library_doc/SJA_Structural_Assessment_MZ_ukr.pdf
6. Закон України - від 7 липня 2010 р. № 2453VI «Про судоустрій і статус суддів» // Відомості Верховної Ради України. – 2010. – № 41.
7. Історія створення ДСА України: [Електронний ресурс] // Судова гілка влади: офіційний веб-портал. – 2013. – Режим доступу: <http://bt.mk.court.gov.ua/sud1405/information/jhuudfx/48813/>
8. Кирилюк Р. І. Види забезпечувальної діяльності Державної судової адміністрації України / Р. І. Кирилюк // Вісник Верховного Суду України. - 2011. - № 12. - С. 28-32.
9. Кібець В. О. Поняття та складові адміністративно-правового статусу державної судової адміністрації / В. О. Кібець // Актуальні проблеми права: теорія і практика. - 2013. - № 27. - С. 256-262.
10. Козій І. С. Місце і значення фінансового забезпечення в структурі фінансового механізму / І. С. Козій // Науковий вісник НЛТУ України. — 2008. — Вип. 18.9. — С. 223–229.
11. Кравцова Т. М. Поняття та принципи діяльності публічної адміністрації / Т. М. Кравцова, А. В. Солонар // Форум права. - 2010. - № 4. - С. 522-525.
12. Красноборов О.В. Адміністративно-правові засади діяльності Державної судової адміністрації України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07 / О.В. Красноборов ; Харк. нац. ун-т внутр. справ. — Х., 2010. — 19 с.
13. Мельник Р.С., Бевзенко В.М. Загальне адміністративне право: навчальний посібник / за заг. ред. Р.С. Мельника. – К.:Ваіте, 2014. 376 с.
14. Положення про Державну судову адміністрацію : затверджено рішенням Ради суддів України від 22 жовтня 2010 року № 12 [Електронний ресурс] // Судова гілка влади: офіційний веб-портал. – 2010. – Режим доступу: <http://od.court.gov.ua/tul6/norm/pol0/pol2/>
15. Приймаченко Д. Співвідношення понять "організаційне забезпечення судів", "організаційне управління в судах" та "судове управління" / Д. Приймаченко, Р. Ігонін // Слово Національної школи суддів України. - 2013. - № 1. - С. 57-66.
16. Проект Закону України «Про судоустрій і статус суддів» від 2 червня 2016 року №1402-VIII [Електронний ресурс] // ВРУ: офіційний веб-портал. – 2016. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1402-19>
17. Хливнюк А.М. Правовий статус Державної судової адміністрації України: автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.10 / А.М. Хливнюк ; Акад. адвокатури України. — К., 2009. — 20 с.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Бойко В'ячеслав Петрович – голова Цюрупинського районного суду Херсонської області.

УДК351.741(477

ЗАВДАННЯ ТА ФУНКЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ СУДОВОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ: АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ

Володимир КУЦЕНКО (Одеса)

В статті визначено, що завдання і функції Державної судової адміністрації України знаходяться в нерозривному взаємозв'язку та мають спільну ціль до виконання - створення належних організаційних та матеріальних (фінансових) умов для задоволення потреб судової влади, в тому числі, організаційної роботи судів, здійснення матеріально-технічного забезпечення суддів, Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, Національної школи суддів України, органів суддівського самоврядування та обслуговування Ради суддів України з метою створення для них умов для здійснення судочинства, надання адміністративних послуг громадянам щоб реалізувати право останніх на справедливий і гуманний суд.

Ключові слова: Державна судова адміністрація України, завдання, справедливий і гуманний суд, судочинство, функції.

В статті определено, что задачи и функции Государственной судебной администрации Украины находятся в неразрывной взаимосвязи и имеют общую цель для выполнения - создание надлежащих организационных и материальных (финансовых) условий для удовлетворения потребностей судебной власти, в том числе, организационной работы судов, осуществление материально-технического обеспечения судей, Высшей квалификационной комиссии судей Украины, Национальной школы судей Украины, органов судейского самоуправления и обслуживание Совета судей Украины с целью создания для них условий для осуществления судопроизводства, предоставления административных услуг гражданам чтобы